

Benvolguts amics,

Aquest primer mes de l'any comença amb força contundència: la reforma del Codi Penal, la cimera Macron-Sánchez, els pressupostos que no acaben de trobar un acord... Però el punt que volem destacar és la sentència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea (TJUE), del 31 de gener de 2023, sobre les qüestions prejudicials presentades pel jutge instructor de la causa contra l'independentisme, Pablo Llarena. Aquesta sentència marcarà el futur judicial dels exiliats i potser el futur de l'independentisme.

Recordem els fets:

El 9 de març del 2021 va ser el dia en que el Parlament Europeu va aixecar la immunitat dels tres eurodiputats catalans a l'exili.

El mateix dia, just dos mesos després que la justícia de Bèlgica denegés el lliurament del conseller Lluís Puig a l'Estat espanyol, el magistrat Pablo Llarena presentava set qüestions prejudicials al Tribunal de Justícia de la Unió Europea per a que valorés les denegacions de la justícia belga.

Cal recordar també que el tribunal belga va rebutjar l'ordre de detenció europea contra Lluís Puig en considerar que el Tribunal Suprem no era competent per a sol·licitar-la i que existia un greu risc de vulneració de drets fonamentals (el dret a un judici just i a la presumpció d'innocència) de la persona acusada.

Les set qüestions presentades pel jutge Pablo Llarena poden resumir-se i agrupar-se en quatre àmbits. Llarena qüestiona:

- 1) Si l'estat executor, en el cas que li interessa, Bèlgica, pot posar en dubte la competència del Tribunal Suprem del Regne d'Espanya, l'estat emissor, per a demanar les ordres de detenció europea (OED);
- 2) En quines circumstàncies i sota quines condicions es pot denegar una OED per risc de vulneració de drets fonamentals;
- 3) Si l'informe del Grup de Treball de Detenció Arbitrària de l'ONU és un element vàlid per a denegar una ordre de detenció europea.
- 4) Si es pot enviar més d'una OED contra una persona fins i tot quan aquesta persona ja tingui una denegació ferma, com és el cas de Lluís Puig a Bèlgica.

Un mes després, el 5 d'abril del 2021, va haver-hi una vista oral al TJUE sobre les ordres de detenció europees. En aquesta vista les parts en litigi eren tots els exiliats, presents o representats, la fiscalia espanyola, representada pel fiscal del Suprem Fidel Cadena, l'estat espanyol representat per Andrea Gavela, advocada de l'estat, el partit d'extrema dreta Vox, com a acusació particular del procediment judicial pel qual es van emetre les ordres de detenció europees, la Comissió Europea, representada pel lletrat espanyol Julio Baquero i tres estats: Bèlgica, que s'havia posicionat contra l'estat espanyol, Romania i Polònia que donaven suport a Llarena.

La vista va tenir lloc a la Gran Sala del Tribunal de Justícia de la Unió Europea, el president de la qual és Koen Lenaerts i el vice-president i ponent de la sentència Lars Bay Larsen, ambdós jutges del TJUE.

En aquesta vista, la Comissió Europea juntament amb el regne d'Espanya i, sorprenentment, amb Bèlgica, van argumentar que si no hi ha una vulneració sistèmica de drets fonamentals, demostrada, en l'estat emissor, l'estat executor no pot rebutjar, en base al principi de la confiança mútua entre estats, una ordre de detenció europea. La defensa dels exiliats, per la seva banda, al·legava que el risc individual, demostrat, de vulneració de drets fonamentals és suficient per a denegar una ordre de detenció europea i, per tant, no és necessari constatar l'esbiaixat funcionament del sistema judicial.

Dos punts de vista totalment oposats. És a dir, d'una banda el principi de confiança mútua és el principal argument i, en base a aquesta confiança, l'estat executor no pot rebutjar una OED, excepte si es pot demostrar que a l'estat emissor hi ha vulneració sistèmica de drets fonamentals. D'una altra banda, l'argument principal és el risc, acreditat, de vulneració de drets fonamentals que restringeix el principi de la confiança mútua.

La jutgessa italiana Lucia Serena Rossi, una dels quinze jutges de la Gran Sala del Tribunal de Luxemburg, va intervenir en aquesta vista i la seva intervenció va ser determinant perquè va fer trontollar la fermesa del lletrat espanyol representant de la Comissió Europea. El seu comentari introduí un dubte. Va declarar "...però és perillós dir que si no hi ha una violació sistemàtica no hi haurà mai una violació particular". És a dir 'mai' no es pot garantir.

La reacció encertada de la jutgessa italiana va permetre que la defensa dels exiliats fes palès la particularitat del cas català. És a dir, que els catalans constitueixen un grup que, per la seva singularitat de "minoria" dins Espanya, sofreixen discriminació i vulneracions de dret. Encara que a Espanya no hi hagi vulneració sistèmica, certificada, de drets fonamentals.

Podeu aprofundir aquesta qüestió llegint l'article de Josep Casulleras a través d'aquest enllaç: <https://www.vilaweb.cat/noticies/tjue-luxemburg-ordre-de-detencio-europeas-exiliats-llarena-prejudicials-cronica/>

Tres mesos després, el 14 de juliol dels 2021, l'advocat general del TJUE, el francès Jean Richard de la Tour, en el marc del procediment sobre les qüestions prejudicials, va emetre un informe no vinculant en el qual es va alinear amb el magistrat espanyol. Concretament, va dir que Bèlgica no podia denegar l'ordre de detenció europea contra Lluís Puig pels motius que ho va fer. I que la decisió del tribunal belga de denegar l'extradició del conseller a l'Estat espanyol era contrària al dret europeu. Va argumentar que per a refusar una ordre de detenció europea per risc de vulneració de drets fonamentals calia demostrar "deficiències sistèmiques o generalitzades" en el funcionament del sistema judicial de l'estat emissor i no basar-se en riscos individuals que malmeten el principi de confiança entre estats.

Podeu ampliar la informació mitjançant l'enllaç d'aquest article: <https://www.elpuntavui.cat/politica/article/17-politica/2167328-el-tjue-fa-costat-a-llarena.html>

Les conclusions de l'advocat general Jean Richard de la Tour van significar un cop sever per a l'estratègia dels exiliats. Sobretot tenint en compte que tot i que l'avís no és vinculant, en la

majoria dels casos, els jutges que han de dictar la sentència definitiva al TJUE segueixen l'opinió de l'advocat general.

Al novembre del 2021, el professor Johan Callewaert, secretari adjunt del Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH) va criticar obertament les conclusions de l'advocat general per ser contràries a un dels principis bàsics del TEDH. De fet, segons aquest tribunal sempre cal tenir en compte les circumstàncies individuals de la persona requerida en una demanda d'extradició. Sempre i quan aquesta persona pugui demostrar que hi ha un risc manifest de vulneració de drets fonamentals en cas de ser extradita encara que no es pugui constatar que hi ha riscos sistèmics o generalitzats en el país que el reclama.

Més informació:

<https://www.vilaweb.cat/noticies/johan-callewaert-tedh-advocat-general-llarena-puigdemont-tjue/>

Aquests precedents han fet que, dimarts 31 de gener del 2023, tothom estigués a l'expectativa. Uns, perquè es pensaven que ara sí, que el lliurament del president Carles Puigdemont era imminent; altres, perquè pensaven que la justícia a Europa seria més escrupolosa. El fet és que, d'entrada, la sentència del TJUE no ha seguit l'opinió de l'advocat general del TJUE com és habitual. Ans el contrari ha fet un gir gairebé copernicà. Les respostes a Llarena, perquè es tracta d'això, d'unes respostes a unes preguntes sobre les condicions de denegació d'execució d'una ordre de detenció europea, corresponen concretament al cas català però van més enllà perquè s'han de poder aplicar a tota la Unió europea. En aquest sentit els jutges han aportat aclariments a situacions complexes.

La gran novetat és el reconeixement que els catalans constitueixen un grup amb característiques de "minoria nacional" i que sofreixen persecució i vulneracions de drets fonamentals per aquest sol fet. Aquest nou concepte introduït en aquesta sentència s'anomena des d'ara "grup objectivament identificable de persones" (GOI) i és d'una importància cabdal. Permet de fer entendre a Europa que els catalans en tant que GOI s'exposen a encórrer el risc de deficiències en el funcionament de l'estat de dret espanyol. En qualsevol cas, la persona objecte de demanda d'extradició ha d'aportar "elements objectius, fiables, precisos i degudament actualitzats que tendeixin a demostrar l'existència de deficiències sistèmiques o generalitzades en el funcionament del sistema judicial d'aquest estat membre o deficiències que afectin la tutela judicial d'un grup objectivament identificable de persones al qual pertanyi la persona requerida".

Les respostes a les preguntes prejudicials són les següents:

1. L'Estat executor, d'entrada, no pot valorar la competència del jutge o del tribunal que hagi de jutjar una persona. Ara bé, si la persona afectada aporta els elements objectius, fiables, precisos i degudament actualitzats...

En el cas català, Bèlgica no pot valorar si el Tribunal Suprem espanyol és l'òrgan competent per demanar l'extradició. Ara bé, la defensa de Lluís Puig va presentar l'informe del Grup de Treball de Detencions Arbitràries (GTAD) de l'ONU com a prova fefaent. Entre els drets fonamentals vulnerats, el GTAD mencionava el del jutge predeterminat per la llei: "El Grup de Treball no ha estat convençut que el jutge natural per a jutjar-los per aquests presumptes delictes correspongui als tribunals que actualment duen el cas". D'una altra banda, al paràgraf 100 de la sentència, el TJUE afirma que el Tribunal Suprem no és competent per a jutjar els independentistes

perquè: “No es pot considerar un tribunal establert per la llei, en el sentit de l’article 6, apartat 1 [del Conveni Europeu dels Drets Humans, sobre el dret del jutge imparcial], un tribunal suprem nacional que resolgui en primera instància i en darrera instància sobre un afer penal sense disposar d’una base legal expressa que li confereixi competència per a enjudiciar la totalitat dels encausats.” És a dir, el fet que no hi hagi una doble instància clara a la legislació processal per aquests casos deixa tocat el dret a un jutge predeterminat per llei, establert en la Carta Europea de Drets. D’una altra banda, no pot ser competent per a jutjar unes persones si la llei del seu estat no ho diu explícitament.

Aquest argument es de capital importància perquè el fet que la justícia europea posi en dubte la legalitat del Suprem per jutjar els presos polítics catalans és una bomba de rellotgeria en l’estructura bastida en el poder judicial contra el Procés. Si la competència no era del Tribunal Suprem, l’ofensiva judicial contra el Procés quedaria tocada.

Més informació:

Per Elisa Beni, “Trossets de sentència”: https://www.elnacional.cat/ca/opinio/trossets-sentencia-elisa-beni_962064_102.html?utm_source=telegram&utm_medium=push&utm_campaign=telegramgroc

2. La sentència diu que un estat de la Unió Europea no pot negar-se, “en principi”, a executar una ordre de detenció europea. Ara bé, n’aprova el rebuig si es proven deficiències del sistema judicial espanyol “que afectin la tutela judicial d’un grup objectivament identificable de persones” (GOI), o en cas de vulneració d’un dret fonamental. Aquest aclariment desfà l’argument de les “deficiències generalitzades i sistèmiques” al·legat per l’advocat general de la UE. És a dir que en qualsevol cas el fet important és el respecte dels drets humans. És a dir que el TJUE opta clarament per la reafirmació constitucional de la UE amb respecte estricte dels drets fonamentals.
3. La sentència també diu que l’informe del Grup de Treball sobre Detencions Arbitràries de l’ONU -que denunciava vulneracions de drets dels presos polítics independentistes- és vàlid, però si, en el informe, no es refereix directament a la persona afectada, no és suficient, per si sol, per a justificar la denegació de l’ordre de detenció europea d’aquesta persona. En canvi sí que pot ser un element tingut en compte amb altres elements a l’hora de denunciar un funcionament deficient de l’estat de dret en relació amb la persona afectada o amb aquest grup de persones identificables. Altres elements poden ser, per exemple, altres sentències del Tribunal Europeu de Drets Humans, resolucions judicials de l’estat que demana l’extradició, informes o documents del Consell d’Europa o de l’ONU. Tots aquests elements serveixen per a acreditar les deficiències sistèmiques en el funcionament del sistema judicial.
4. Sí, poden tornar a emetre’s. Ara bé, només és possible si ha variat alguna circumstància realment i valorant per part del tribunal emissor les conseqüències derivades de la detenció. Tampoc no es pot emetre una nova OED si l’anterior ha estat rebutjada per vulneració de drets fonamentals. “Com que l’emissió d’una ordre de detenció europea pot tenir com a conseqüència la detenció de la persona de què és objecte i, per tant, coartar la seva llibertat individual, cal que l’autoritat judicial que

vulgui emetre una ordre de detenció europea examini si, tenint en compte les particularitats del cas concret, aquesta emissió té un caràcter proporcionat.”

En definitiva, **preval el principi de confiança mútua entre estats**, però com deia l’advocada Isabel Elbal en a la vista oral del 5 d’abril, “confiança mútua no és confiança cega”. La denegació d’una extradició ha de ser excepcional i està condicionada a la presentació de proves fefaents que acreditin de manera clara i indiscutible el risc de vulneració de drets de la persona requerida per la demanda d’extradició. En el cas d’una o més persones pertanyent a un grup objectivament identificable de persones, s’ha de demostrar que l’estat dins el qual viu aquest grup és un estat de dret que aparentment funciona correctament però que té una disfunció demostrable en relació a aquest grup tal com va denunciar el Grup de Treball de Detencions Arbitràries i tal com va sentenciar Bèlgica.

Més enllà de la sentència i dels aclariments sobre la denegació de les ordre de detenció europea, el fet cabdal és que Catalunya i els catalans tenim existència pròpia reconeguda a la Unió Europea.

Més informació:

Per Josep Casulleras, “La sentència històrica del TJUE obre portes a Catalunya i en tanca a Espanya”:
<https://www.vilaweb.cat/noticies/sentencia-tjue-llarena-puigdemont-analisi-josep-casulleras/>

Paraula de Rahola, “TJUE: El exilio vuelve a ganar la partida a la justícia espanyola”
<https://www.youtube.com/watch?v=PbDlzeeyVS8&t=3s>

El mateix dia que estàvem tots pendents de la lectura de la sentència, el rei Felip VI va viatjar a Barcelona per a presidir l’entrega dels despatxos a la nova promoció de jutges. Coincidència? Atès l’informe de J. Richard de la Tour, advocat general del TJUE, el 14 de juliol passat, totalment favorable a les posicions del jutge Pablo Llarena i atès, d’una altra banda que, habitualment, els jutges que dicten sentència segueixen l’avís de l’advocat general, podem pensar que el monarca va triar aquesta data en un intent d’aparèixer victoriós en l’enfrontament amb Catalunya que es disputa a Europa.

El van rebre uns catalans enfurismats i sorollosos convocats per l’ANC i una sentència que segurament no s’esperava.

Moltes gràcies pel vostre suport i compromís.

Visca Catalunya lliure!

L’Equip de Coordinació ANC França